Актуальні питання у сучасній науці
№ 4(46)2026
ISSN 2786-6300 Print

УДК 378.091.12:005.336.2:004

https://doi.org/10.52058/2786-6300-2026-4(46)-2938-2946

Романишина Оксана Ярославівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри інформатики та методики її навчання, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, https://orcid.org/0000-0002-2887-5023

Зарембіцький Олександр Юрієвич здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)», Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, https://orcid.org/0009-0001-1843-9172

СКЛАДНИКИ УПРАВЛІНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ДО РОБОТИ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕД ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІКТ

Анотація. У статті висвітлено проблему виокремлення складників управлінської компетентності професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в закладах фахової перед вищої освіти засобами ІКТ. Узагальнено, що управлінська компетентність здобувачів вищої педагогічної освіти складається з кількох ключових компонентів, які забезпечують ефективне виконання управлінських функцій у професійній діяльності. До основних складників у межах дослідження віднесено: когнітивний компонент, який охоплює знання основ менеджменту, теорії управління, стратегічного планування, організації праці та сучасних управлінських технологій; аналітико-прогностичний компонент, відбиває уміння аналізувати ситуації, оцінювати ризики, прогнозувати можливі результати управлінських рішень; організаційний компонент, містить здатність планувати, координувати та контролювати робочі процеси, ефективно розподіляти ресурси та делегувати повноваження; комунікативний компонент передбачає розвиненість навичок міжособистісного та ділового спілкування, здатність вести переговори, працювати в команді, формувати ефективні комунікаційні зв'язки; лідерський компонент, віддзеркалює володіння навичками мотивування, прийняття управлінських рішень, вміння впливати на колектив та формувати сприятливий психологічний клімат; нормативно-правовий компонент, забезпечується знаннями законодавчої та нормативної бази, яка регулює професійну діяльність, здатністю діяти відповідно до правових норм і стандартів; психологічний компонент, характеризується розвиненим

емоційний інтелектом, стресостійкістю, здатністю до самоконтролю та адаптації в складних ситуаціях; інноваційний компонент, що відбиває здатність до стратегічного мислення, креативного підходу в управлінні, впровадження інноваційних технологій та рішень у професійну діяльність. Формування управлінської компетентності відбувається через теоретичну підготовку, практичний досвід, професійне самовдосконалення та участь у проєктній і управлінській діяльності.

Ключові слова: компоненти, складники, управлінська компетентність, здобувачі вищої педагогічної освіти, професійні знання, уміння, навички.

Romanyshyna Oksana Yaroslavivna Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Professor of the Department of Informatics and its Teaching Methods, Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatyuk, https://orcid.org/0000-0002-2887-5023

Zarembitskyi Oleksandr Yurievych graduate of the third (educational and scientific) level of higher education, specialty 015 "Professional education (by specializations)", Ternopil National Pedagogical University named after Volodymyr Hnatyuk, Ternopil, https://orcid.org/0009-0001-1843-9172

COMPONENTS OF MANAGEMENT COMPETENCE OF PROFESSIONAL READINESS OF HIGHER PEDAGOGICAL EDUCATION GRADUATES TO WORK IN VOCATIONAL PRE-HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS USING ICT MEANS

Abstract. The article highlights the problem of identifying the components of managerial competence of professional readiness of applicants for higher pedagogical education to work in institutions of professional pre-higher education using ICT. It is generalized that managerial competence of applicants for higher pedagogical education consists of several key components that ensure the effective performance of managerial functions in professional activities. The main components within the framework of the study include: a cognitive component, which includes knowledge of the basics of management, management theory, strategic planning, labor organization and modern management technologies; an analytical and predictive component, reflecting the ability to analyze situations, assess risks, predict possible outcomes of managerial decisions; an organizational component, containing the ability to plan, coordinate and control work processes, effectively allocate resources and delegate authority; a communicative component involves the development of interpersonal and business communication skills, the ability to negotiate, work in a team, and form effective communication links; leadership component, reflecting the possession of motivation skills, making managerial

decisions, the ability to influence the team and form a favorable psychological climate; regulatory and legal component, provided by knowledge of the legislative and regulatory framework that regulates professional activity, the ability to act in accordance with legal norms and standards; psychological component, characterized by developed emotional intelligence, stress resistance, the ability to self-control and adapt in difficult situations; innovative component, reflecting the ability to strategic thinking, a creative approach to management, the introduction of innovative technologies and solutions in professional activity. The formation of managerial competence occurs through theoretical training, practical experience, professional self-improvement and participation in project and management activities.

Keywords: components, components, managerial competence, applicants for higher pedagogical education, professional knowledge, skills, abilities.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування освітньої системи, посилення вимог до якості освіти та необхідності адаптації до нових викликів суспільства зростає потреба у високопрофесійних керівниках закладів фахової передвищої освіти (ФПО). Управлінська компетентність є ключовим фактором ефективного керівництва, що забезпечує розвиток закладу освіти, підвищення його конкурентоспроможності та відповідність сучасним освітнім стандартам. Адже вона покликана забезпечувати якість освітнього процесу, впровадження сучасних методів управління навчальною діяльністю, організацію внутрішньої системи забезпечення якості освіти відповідно до національних і міжнародних стандартів. Не залишається поза увагою і питання планування розвитку закладу відповідно до освітніх реформ та ринку праці, формування стратегічного бачення й управління змінами. Важливим є розвиток професійного потенціалу педагогічного колективу та створення мотиваційного середовища для викладачів та студентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний етап розвитку вищої педагогічної освіти характеризується активною цифровізацією освітнього процесу та зростанням вимог до рівня професійної підготовки здобувачів освіти, зокрема щодо сформованості їхньої управлінської компетентності. У цьому контексті науковці акцентують увагу на інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у підготовку майбутніх педагогів як ключового чинника модернізації освітнього середовища [2; 3; 10]. Зокрема, В. Биков обґрунтовує концепцію цифрової трансформації освіти як системного процесу, що перед-бачає розвиток комп'ютерно-технологічної платформи навчання та формування нових компетентностей здобувачів освіти [2]. У свою чергу, А. Гуржій та Л. Карташова підкреслюють, що цифровізація освіти є важливою умовою розвитку професійної компетентності педагогів і забезпечує їхню готовність до діяльності в умовах інформаційного суспільства [3]. Проблема формування

управлінської компетентності майбутніх фахівців також знайшла відображення у працях вітчизняних дослідників. Зокрема, О. Безлуцька та А. Лещенко розглядають управлінську компетентність як інтегративну характеристику особистості, що поєднує професійні знання, організаційні вміння та здатність до прийняття ефективних управлінських рішень [1]. Д. Козлов визначає сутнісні складові управлінської компетентності викладача вищої школи, акцентуючи увагу на її структурних компонентах, що формуються у процесі магістерської підготовки [4]. Л. Лук'янова розкриває теоретичні засади формування управлінської компетентності керівника закладу освіти, підкреслюючи важливість поєднання управлінських, комунікативних та аналітичних умінь [6]. Водночас у науковому дискурсі значна увага приділяється дослідженню цифрової компетентності як складової професійної підготовки педагогів. Так, Н. Морзе та О. Буйницька визначають зміст і структуру цифрової компетентності сучасного викладача, акцентуючи на необхідності володіння цифровими інструментами для організації освітнього процесу [7]. О. Овчарук розглядає розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної освіти, підкреслюючи її безперервний характер [8]. Важливість компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутніх учителів обґрунтовує С. Сисоєва, яка наголошує на необхідності формування здатності до вирішення професійних завдань у реальних умовах освітньої діяльності [9]. Окрему увагу дослідники приділяють використанню сучасних освітніх технологій, зокрема проєктної діяльності та ІКТ, у підготовці майбутніх фахівців. Так, С. Кушнірук, І. Дубровіна та А. Шевченко доводять ефективність проєктного підходу як засобу розвитку організаційних та управлінських умінь здобувачів освіти [5]. О. Спірін підкреслює значення інформаційно-комунікаційних технологій як інструменту підвищення якості освіти та розширення можливостей освітнього середовища [10].

Важливим підґрунтям для дослідження є міжнародні документи, зокрема рамка цифрової компетентності педагогів DigCompEdu (C. Redecker) та ICT Competency Framework for Teachers, розроблена ЮНЕСКО, які визначають ключові напрями розвитку цифрової та професійної компетентності педагогів в умовах цифровізації освіти [11; 12]. Ці документи акцентують на необхідності інтеграції цифрових технологій у професійну діяльність педагогів і формування управлінських навичок у цифровому освітньому середовищі.

Питання формування управлінської компетентності також розглядаються у працях вітчизняних науковців, зокрема Л. Марталішвілі, яка досліджує формування управлінської компетентності майбутнього керівника закладу освіти у процесі навчання фахових дисциплін; М. Богодист і О. Самодумська аналізують управлінське проєктування в освіті; Л. Злочевська, Н. Пєнцова, П. Бойчук, О. Фаст, І. Фальковська, В. Свистун та Ю. Палькевич зосереджуються на

питаннях економічної грамотності керівників освітніх установ; З. Рябова досліджує маркетингове управління в освіті; Н. Сас – інноваційні підходи до управління освітніми закладами; Л. Сергєєва – роль лідерства у діяльності керівника освітньої сфери.

Попри значну кількість наукових праць, аналіз джерел свідчить про відсутність комплексних досліджень, присвячених визначенню складників управлінської компетентності здобувачів вищої педагогічної освіти саме в контексті їх підготовки до роботи в закладах фахової передвищої освіти із використанням ІКТ. Недостатньо розкритими залишаються питання інтеграції управлінських і цифрових компетентностей, а також визначення ефективних педагогічних умов їх формування у процесі професійної підготовки [2; 4; 8; 10]. Це зумовлює необхідність подальших досліджень, спрямованих на обґрунтування структури управлінської компетентності та визначення ролі ІКТ у її формуванні.

Тому **метою статті** є визначити складники управлінської компетентності професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в закладах фахової перед вищої освіти засобами ІКТ.

Виклад основного матеріалу. Формування управлінської компетентності здобувачів вищої педагогічної освіти, орієнтованих на подальшу професійну діяльність у закладах фахової передвищої освіти, є важливою умовою підвищення ефективності функціонування освітніх установ, забезпечення якості освітнього процесу та конкурентоспроможності випускників на ринку праці. У сучасних умовах цифровізації освіти особливого значення набуває інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій у процес управлінської підготовки, що зумовлює необхідність оновлення змісту, форм і методів професійної підготовки майбутніх фахівців.

На основі аналізу наукових джерел встановлено, що у структурі управлінської компетентності дослідники традиційно виокремлюють мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти. Водночас у контексті підготовки майбутніх педагогів до управлінської діяльності з використанням ІКТ доцільним є розширення цієї структури з урахуванням сучасних вимог до професійної діяльності, що передбачає виокремлення взаємопов'язаних *когнітивного, аналітико-прогностичного, організаційного, комунікативного, лідерського, нормативно-правового, психологічного та інноваційного компонентів*. Схарактеризуємо коротко кожен з них.

Когнітивний компонент управлінської компетентності професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в закладах фахової перед вищої освіти виступає фундаментом управлінської компетентності, оскільки охоплює систему теоретичних знань у галузі менеджменту, педагогіки, психології управління, економіки та права, а також передбачає сформованість інформаційної грамотності та здатності до критичного й системного мислення.

Саме цей компонент забезпечує інтелектуальну основу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, ефективного планування діяльності та використання сучасних цифрових ресурсів у професійній діяльності.

Логічним продовженням когнітивного виступає *аналітико-прогностичний компонент* управлінської компетентності професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в закладах фахової перед вищої освіти, який відображає здатність майбутнього фахівця до аналізу управлінських ситуацій, виявлення проблем, прогнозування можливих наслідків прийнятих рішень та моделювання варіантів розвитку освітніх процесів. У контексті використання ІКТ цей компонент набуває особливої ваги, оскільки передбачає застосування сучасних аналітичних інструментів, цифрових платформ та методів обробки даних для підвищення ефективності управління.

Організаційний компонент управлінської компетентності професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в закладах фахової перед вищої освіти забезпечує практичну реалізацію управлінських функцій і пов'язаний зі здатністю планувати, координувати та контролювати діяльність усіх учасників освітнього процесу. Він передбачає ефективне управління ресурсами, організацію командної роботи, впровадження інноваційних форм і методів діяльності, зокрема із застосуванням цифрових технологій. У сучасних умовах цей компонент тісно пов'язаний із цифровими навичками управління освітнім середовищем, включаючи використання електронних систем управління, хмарних сервісів та освітніх платформ.

Не менш важливим є *комунікативний компонент* управлінської компетентності професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в закладах фахової перед вищої освіти, який визначає здатність майбутнього фахівця до ефективної взаємодії з різними суб'єктами освітнього процесу. Йдеться про сформованість навичок ділового спілкування, ведення переговорів, вирішення конфліктних ситуацій, а також уміння використовувати сучасні засоби цифрової комунікації. У цьому контексті особливого значення набуває розвиток емоційного інтелекту та здатності до міжкультурної взаємодії, що забезпечує гармонізацію відносин у професійному середовищі.

Лідерський компонент управлінської компетентності професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в закладах фахової перед вищої освіти доповнює попередні складники, оскільки передбачає здатність впливати на колектив, формувати спільне бачення розвитку організації, мотивувати працівників до досягнення стратегічних цілей і приймати відповідальні управлінські рішення. Він інтегрує особистісні якості керівника, його здатність до самоменеджменту, делегування повноважень та створення сприятливого психологічного клімату в колективі.

У свою чергу, *нормативно-правовий компонент* управлінської компетентності професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в

закладах фахової перед вищої освіти забезпечує дотримання законодавчих і професійних норм у процесі управлінської діяльності. Знання нормативно-правової бази освітньої галузі дозволяє майбутньому фахівцю діяти в межах чинного законодавства, забезпечувати правомірність управлінських рішень та ефективно організовувати діяльність закладу освіти.

Психологічний компонент управлінської компетентності професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в закладах фахової перед вищої освіти відображає здатність до саморегуляції, стресостійкості, адаптивності та ефективної взаємодії з людьми. Він є важливим чинником забезпечення стабільності управлінської діяльності, особливо в умовах змін і невизначеності, що характерні для сучасного освітнього середовища.

Завершує структуру управлінської компетентності професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в закладах фахової перед вищої освіти інноваційний компонент, який відображає готовність майбутнього фахівця до впровадження нових ідей, технологій та підходів в управлінську діяльність. У контексті цифровізації освіти цей компонент передбачає сформованість цифрової компетентності, здатність до використання інформаційно-комунікаційних технологій, реалізації інноваційних освітніх проєктів та розвитку інноваційної культури в освітньому середовищі.

Таким чином, управлінська компетентність професійної готовності здобувачів вищої педагогічної освіти до роботи в закладах фахової перед вищої освіти постає як складне інтегративне утворення, що поєднує знання, уміння, навички та особистісні якості, необхідні для ефективного здійснення управлінської діяльності в закладах фахової передвищої освіти. Її формування відбувається у процесі поєднання теоретичної підготовки, практичного досвіду, професійного саморозвитку та активного використання інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечує підготовку конкурентоспроможного фахівця, здатного до ефективної діяльності в умовах цифрової трансформації освіти.

Висновки. Управлінська компетентність здобувачів вищої педагогічної освіти складається з кількох ключових компонентів, які забезпечують ефективне виконання управлінських функцій у професійній діяльності. До основних складників у межах дослідження віднесено: когнітивний компонент, який охоплює знання основ менеджменту, теорії управління, стратегічного планування, організації праці та сучасних управлінських технологій; аналітико-прогностичний компонент, відбиває уміння аналізувати ситуації, оцінювати ризики, прогнозувати можливі результати управлінських рішень; організаційний компонент, містить здатність планувати, координувати та контролювати робочі процеси, ефективно розподіляти ресурси та делегувати повноваження; комунікативний компонент передбачає розвиненість навичок міжособистісного та ділового спілкування, здатність вести переговори, працювати в команді,

формувати ефективні комунікаційні зв'язки; лідерський компонент, віддзеркалює володіння навичками мотивування, прийняття управлінських рішень, вміння впливати на колектив та формувати сприятливий психологічний клімат; нормативно-правовий компонент, забезпечується знаннями законодавчої та нормативної бази, яка регулює професійну діяльність, здатністю діяти відповідно до правових норм і стандартів; психологічний компонент, характеризується розвиненим емоційний інтелектом, стресостійкістю, здатністю до самоконтролю та адаптації в складних ситуаціях; інноваційний компонент, що відбиває здатність до стратегічного мислення, креативного підходу в управлінні, впровадження інноваційних технологій та рішень у професійну діяльність. Формування управлінської компетентності відбувається через теоретичну підготовку, практичний досвід, професійне самовдосконалення та участь у проєктній і управлінській діяльності.

Література:

1. Безлуцька, О. П., Лещенко, А. М. Формування управлінської компетентності у майбутніх фахівців морського та річкового транспорту. *Науковий вісник Херсонської державної морської академії*. 2013. № 2 (9). С. 62–66.

2. Биков, В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. № 1 (69). С. 1–12.

3. Гуржій, А. М., Карташова, Л. А. Цифровізація освіти як умова розвитку професійної компетентності педагогів. *Педагогіка і психологія*. 2021. № 1 (110). С. 5–12.

4. Козлов, Д. О. Сутнісні складові сформованості управлінської компетентності викладача вищої школи у процесі магістерської підготовки. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2014. № 37. С. 158–167.

5. Кушнірук, С. А., Дубровіна, І. В., Шевченко, А. Ф. Організація проектної діяльності у підготовці майбутнього івент-педагога: практичний аспект. *Молодь і ринок*. 2022. № 3–4 (201). С. 54–61. URL: http://mir.dspu.edu.ua/article/view/259947

6. Лук'янова, Л. Б. Управлінська компетентність керівника закладу освіти: теоретичні засади формування. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2020. № 28. С. 45–52.

7. Морзе, Н. В., Буйницька, О. П. Цифрова компетентність сучасного викладача: зміст і структура. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2017. № 3. С. 1–11.

8. Овчарук, О. В. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників у системі післядипломної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 6 (86). С. 1–13.

9. Сисоєва, С. О. Професійна підготовка майбутніх учителів: компетентнісний підхід. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2018. № 2 (61). С. 5–11.

10. Спірін, О. М. Інформаційно-комунікаційні технології в освіті: сучасний стан і перспективи розвитку. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. № 5 (79). С. 1–15.

11. Redecker, C. European Framework for the Digital Competence of Educators: DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2017. 95 p.

12. UNESCO. ICT Competency Framework for Teachers (Version 3). Paris: UNESCO, 2018. 64 p.

References:

1. Bezlutska, O. P., & Leshchenko, A. M. (2013). Formuvannia upravlinskoi kompetentnosti u maibutnikh fakhivtsiv morskoho ta richkovoho transportu. [Formation of managerial competence in future specialists of maritime and river transport]. Naukovyi visnyk Khersonskoi derzhavnoi morskoi akademii, 2 (9), 62–66. [in Ukrainian].

2. Bykov, V. Yu. (2019). Tsyfrova transformatsiia suspilstva i rozvytok kompiuterno-tekhnolohichnoi platformy osvity i nauky Ukrainy. [Digital transformation of society and development of computer-technological platform of education and science of Ukraine]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, 1 (69), 1–12. [in Ukrainian].

3. Hurzhii, A. M., & Kartashova, L. A. (2021). Tsyfrovizatsiia osvity yak umova rozvytku profesiinoi kompetentnosti pedahohiv. [Digitalization of education as a condition for the development of teachers' professional competence]. Pedahohika i psykholohiia, 1 (110), 5–12. [in Ukrainian].

4. Kozlov, D. O. (2014). Sutnisni skladovi sformovanosti upravlinskoi kompetentnosti vykladacha vyshchoi shkoly u protsesi mahisterskoi pidhotovky. [Essential components of the formation of managerial competence of a higher education teacher in the process of master's training]. Naukovi zapysky kafedry pedahohiky, 37, 158–167. [in Ukrainian].

5. Kushniruk, S. A., Dubrovina, I. V., & Shevchenko, A. F. (2022). Orhanizatsiia proiektnoi diialnosti u pidhotovtsi maibutnoho ivent-pedahoha: praktychnyi aspekt. [Organization of project activities in training of future event teacher: practical aspect]. Molod i rynok, 3–4 (201), 54–61. URL: http://mir.dspu.edu.ua/article/view/259947

6. [in Ukrainian].

7. Lukianova, L. B. (2020). Upravlinska kompetentnist kerivnyka zakladu osvity: teoretychni zasady formuvannia. [Managerial competence of the head of an educational institution: theoretical foundations of formation]. Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka, 28, 45–52. [in Ukrainian].

8. Morze, N. V., & Buinytska, O. P. (2017). Tsyfrova kompetentnist suchasnoho vykladacha: zmist i struktura. [Digital competence of a modern teacher: content and structure]. Vidkryte osvitnie e-seredovyshche suchasnoho universytetu, 3, 1–11. [in Ukrainian].

9. Ovcharuk, O. V. (2021). Rozvytok tsyfrovoi kompetentnosti pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi pisliadyplomnoi osvity. [Development of digital competence of pedagogical workers in the system of postgraduate education]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, 6 (86), 1–13. [in Ukrainian].

10. Sysoieva, S. O. (2018). Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv: kompetentnisnyi pidkhid. [Professional training of future teachers: competence-based approach]. Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka, 2 (61), 5–11. [in Ukrainian].

11. Spirin, O. M. (2020). Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v osviti: suchasnyi stan i perspektyvy rozvytku. [Information and communication technologies in education: current state and development prospects]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia, 5 (79), 1–15. [in Ukrainian].

12. Redecker, C. (2017). European framework for the digital competence of educators: DigCompEdu. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

13. UNESCO. (2018). ICT competency framework for teachers (Version 3). Paris: UNESCO.

Дата першого надходження статті до видання: 28.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.04.2026